

بررسی کمیت و کیفیت اسانس برگ پنج‌انگشت (*Vitex pseudo-negundo*) در مراحل مختلف رشد آنتوژنیک

طاهره موحدحقیقی^{۱*}، محمد جمال سحرخیز^۱، احمد رضا خسروی^۲، فاطمه رؤف فرد^۱

^{۱*} بخش علوم باغبانی، دانشکده کشاورزی، شیراز

^۲ بخش زیست‌شناسی، دانشکده علوم، شیراز

*نویسنده مسئول: tmovahhed@gmail.com

چکیده

گیاهان دارویی و معطر دارای کاربردهای متعددی در زمینه‌های گوناگون می‌باشند. میزان و ترکیبات اسانس‌ها بسیار وابسته به عوامل خارجی و داخلی می‌باشد که مرحله برداشت آنتوژنیک نیز از آن جمله است. بنابراین دانستن زمان برداشت بهینه برای تولید اسانس با کمیت و کیفیت بالا ضروری می‌باشد. در پژوهش حاضر، تنوع در میزان و ترکیبات اسانس برگ گیاه پنج‌انگشت در دو مرحله مختلف آنتوژنیک شامل قبل و هنگام گلدهی مورد بررسی قرار گرفت. اسانس نمونه‌های خشک شده به روش تقطیر با آب استخراج شد. عملکرد اسانس (وزنی-وزنی) به‌طور معنی‌داری در برگ‌های حین گلدهی (۰/۴۳) نسبت به برگ‌های قبل از گلدهی (۰/۲۵) افزایش یافت. ترکیبات اسانس به‌وسیله دستگاه‌های GC-MS و GC شناسایی گردید. ترکیبات عمده در این دو مرحله شامل آلفا-پینن (۳۰/۳٪-۲۵/۴)، لیمونن (۱۱/۹-۱۲/۵٪)، آلفا-ترپینیل استات (۲۲/۶-۲۹/۵٪) و ای-کریوفیلین (۱۱/۶-۷/۶) می‌باشد. تنها ترکیب آلفا-ترپینیل استات در مرحله گلدهی بیشترین مقدار را داشت و سایر ترکیبات عمده اسانس در مرحله قبل از گلدهی بیشترین مقدار را دارا بودند.

کلمات کلیدی: گیاهان معطر، مراحل برداشت، رشد فنولوژیکی، آلفا-پینن، لیمونن.